РОЗДІЛ IV. КРАЄЗНАВЧІ СТОРІНКИ

УДК 645.48 18/19

DOI [https://doi.org/10.31470/2518-7732-2019-1\(15\)-127-132](https://doi.org/10.31470/2518-7732-2019-1(15)-127-132)**Заїка Наталія,**

старший науковий співробітник,

muzvist@ukr.net

<https://orcid.org/0000-0001-6714-250X>

ID: 6125241

Національний історико-етнографічний
заповідник «Переяслав», вул. Шевченка, 8,
м. Переяслав-Хмельницький, Київська обл.,
Україна, 08400**Zaika Natalia,**

senior scientific researcher,

muzvist@ukr.net

<https://orcid.org/0000-0001-6714-250X>

ID: 6125241

National Historical and Ethnographic
Reserve «Pereyaslav», 8, Schevchenko Str.,**Рушники затоплених сіл Переяславщини кінця XIX – другої половини XX ст. у
колекції НІЕЗ «Переяслав»**

У статті аналізується фондова збірка рушників НІЕЗ «Переяслав», які датуються кінцем XIX – другою половиною XX ст.

Мета даного дослідження полягає у висвітленні частини фондової колекції НІЕЗ «Переяслав», зокрема рушників із затоплених сіл Переяславщини, що становлять особливий пласт автохтонної культури. Методологічну основу становлять загальнонаукові принципи і методи дослідження. Серед них – пошуку, аналізу та синтезу, узагальнення, які дозволили дослідити дане питання та розкрити його.

Серед фондового зібрання Національного історико-етнографічного заповідника «Переяслав» виділяється група рушників із затоплених сіл Переяславщини – всього 89 одиниць. Розділ фондової колекції «Рушники затоплених сіл Переяславщини» почав формуватися з 1960 року. Найбільше надходження припадає на 1969–1973 рр. Колекція рушників сформована за матеріалами етнографічних експедицій Переяслав-Хмельницького історичного музею, які у 1963–1976 рр. працювали на території сіл Андруші, В'юнище, Городище, Зарубенці, Козинці, Комарівка, Підсілля, Циблі.

У процесі аналізу матеріалів встановлено, що на даній етнографічній території поширеними були ткани та вишиті рушники.

За технікою ткання домоткані рушники діляться на дві групи: двосторонні («дволичко») та односторонні («одноличко»).

Для домотканних рушників Переяславщини XIX – початку XX ст. характерним є геометричні та геометризмовані мотиви.

Чільне місце в створенні орнаментальних композицій займають чотири та восьми пелюсткові «квіти-розети», з назвами «рожа», «вітрячок», «мороз».

У групі рушників із орнаментальним мотивом «дерево життя» традиція заповнення вільного поля стала перегукватися з традицією заповнення поля вишитих рушників рушниковими швами XVIII – початку XIX ст.

Розглянуті домоткані рушники мали свої особливості в композиційній та орнаментальній побудові. В основному місцевими майстринями ткання використовувалися геометричні мотиви з двоколірним заповненням.

Ключові слова: фонди, колекція, рушники, ткани, вишити, затоплені села, Переяславщина.

**Towels of the flooded villages of Pereyaslav region late XIX - the second half of the XX century
from the collection of NHER «Pereyaslav»**

The article analyzes the collection of towels from the stock collection of NHER «Pereyaslav» dating from the end of the 19th – the second half of the 20th century.

The purpose of this study is to highlight the part of the fund stock collection of NHER «Pereyaslav», in particular towels from flooded villages of Pereyaslav region, which form a special layer of autochthonous culture. The methodological basis is the general scientific principles and methods of research. Among them – search, analysis and synthesis, generalizations that allowed to explore this issue and reveal it.

Among the fund collection of the National Historical and Ethnographic Reserve «Pereyaslav» is allocated a group of towels from flooded villages of Pereyaslav region – only 89 units. The section of the fund collection «Towels of flooded villages of Pereyaslav region» began to form in 1960. The collection of towels is based on the materials of the ethnographic expeditions of the Pereyaslav-Khmelnytskyi Historical Museum, which in 1963–1976 worked in the villages of Andrushy, Vynishche, Gorodishche, Zarubentsy, Kozintsy, Komarivka, Pidsinne, Tsibli.

In the process of analysis of materials it was found that woven and embroidered towels were common in this ethnographic area.

By technique, home-made towels are divided into two groups: double-sided («double-pointed») and one-sided («single-pointed»).

For home-made towels of Pereyaslav region of the XIX – early XX century geometric and geometric motives are characteristic.

An important place in the creation of ornamental compositions occupy four or eight petal «flowers-rosettes», with the names «rozha», «windmills», «moroka».

In the group of towels with the ornamental motive of the «tree of life», the tradition of filling the free field was echoed with the tradition of filling the field of embroidered towels with towel seams from the XVIII – the beginning of the XIX century.

The considered homespun towels had their own peculiarities in compositional and ornamental construction. In general, local geometric motifs with two-color fillings were used by local craftsmen.

Key words: fund, collections, woven towels, embroidered, flooded villages, Pereyaslav region.

Висвітлення даного питання актуальне не тільки з погляду вивчення традиційних аспектів матеріальної та духовної культури населення Переяславщини, але має загальнонаціональне, культурне значення. Переселення мешканців затоплених сіл, в основному далеко некомпактне, поставило на межу знищення ряд локальних особливостей етно- та автохтонної культури, притаманної для цього ареалу.

Зазначена тема впродовж останніх років не розглядалася в контексті комплексного дослідження даного ареалу. Дана тема розкриває частину комплексного дослідження «Затоплених сіл Переяславщини», які проводилися співробітниками Заповідника в 1960 – 1990 рр. На сьогодні матеріали колекції не введені до наукового обігу. Незначна інформація про досліджувані рушники з'являлася в газетних статтях і носила популярний характер.

Дослідження багатства і розмаїття орнаменту тканих і вишитих рушників із затоплених сіл Переяславщини кінця XIX – другої половини XX ст. нагальна необхідність. Варто зазначити, що такі види рушників існували практично на всій території України. Кожен регіон мав свої особливості у використанні матеріалів, техніки ткання та вишивки, та в принципах побудови орнаментальних композицій.

Михайло Селівачов у монографії «Лексикон української орнаментики» зробив комплексне дослідження орнаменту різних видів українського народного мистецтва, в тому числі – орнаменту рушників. На базі аналізу широкого кола джерел, він зазначив, що традиційна орнаментика розглядається як особлива система художньої інформації: зіставлення графіки візуальних знаків і їх лексичних позначень у народних назвах візерунків допомагає з'ясувати зміст орнаменту, розкриває етнічні особливості асоціативного мислення та визначає, які компоненти мотиву є головними, а які – другорядними [7, с. 34].

У науковому збірнику «Українська народна естетика» в статті «Письмена на полотні» Леся Годліна характеризує рушник як унікальне явище народної художньої культури: «Все життя українців освячене рушником. Від народження до самої смерті супроводжував він людину. Ніде ні в одного народу не займає рушник такого колосального місця, не надають йому такого оберегового значення. Він присутній в усіх звичаях та обрядах» [2, с. 176]. Характеризуючи орнаменту дослідниця пише: «Їх орнамент своєрідною пірамідою піднімається догори, до центру з кожним сантиметром рідшаючи – і на вершині розміщуються всього один чи два орнаментальні елементи. Деталі візерунку порівняно великі, являючи собою солярні знаки та символи води. Всі ті гостролисті квіточки та зірочки народ іменує звично і близько до свого побуту: «млинки», «вітрячки», «рожини»» [2, с. 174-175].

Ткані рушники Переяславщини XIX – початку XX ст. унікальна сторінка в історії українського народного мистецтва. У матеріалах тез Всеукраїнської наукової конференції «Переяславська земля та її місце в розвитку української нації, державності й культури» Г. І. Козій зробила характеристику домотканих рушників Середньої Наддніпрянщини, зокрема Переяславщини, др. пол. XIX – поч. XX ст. У своїй статті вона відмітила, що рушники Переяславщини це унікальне явище в історії українського рушника, якому справді не має аналогів, Найширші, найдовші (деякі до 6 м) із заповненим орнаментами близько на дві третини полем (а то й більше), вони були і найнеординарніші. Це якраз той випадок, коли майже кожне село мало свій стиль рушника [5, с. 152].

Одним із перших досліджень про затоплені села стали спогади Михайла Лесика «Циблі – моє рідне село на Переяславщині» (2007 р.), історико-краєзнавчий нарис Софії Сорокової «Не летять ластівки у Зарубинці» (2015 р.), історико-етнографічний нарис «Село Андруші» (2016 р.) (колективна монографія) в якій на архівному матеріалі висвітлено культуру і побут мешканців села Андруші. У праці Д. Косарика, крім висвітлення історії села, здійснено аналіз локальних особливостей народної культури, еволюції ремесел та виробничого побуту андрушан, дано

етнографічну характеристику народного одягу та харчування селян, дослідження календарних обрядів, громадського побуту й дозвілля молоді [8, с. 253].

Мета даного дослідження полягає у висвітленні частини фондової колекції НІЕЗ «Переяслав», зокрема рушників із затоплених сіл Переяславщини, що становлять особливий пласт автохтонної культури. Автором ставляться завдання виявити, систематизувати, класифікувати та ввести до наукового обігу вироби, що зберігаються у зібранні Заповідника.

Серед фондового зібрання Національного історико-етнографічного заповідника «Переяслав» (надалі у тексті НІЕЗ «Переяслав») виділяється група рушників із затоплених сіл Переяславщини – всього 89 одиниці. Але треба відмітити, що у фондах НІЕЗ «Переяслав» українських народних рушників налічується понад чотири тисячі одиниць.

Колекція рушників із сіл, які потрапили у зону затоплення Канівського водосховища, створена у фондах НІЕЗ «Переяслав» за матеріалами етнографічних експедицій Переяслав-Хмельницького історичного музею, які у 1963–1976 рр. працювали на території сіл Переяславщини – це Андруші, В'юнище, Городище, Зарубенці, Козинці, Комарівка, Підсінне, Циблі. Варто зазначити, що вони проводилися паралельно з будівництвом Канівської ГЕС і створенням відповідного водосховища.

12 серпня 1963 року була прийнята Постанова Ради Міністрів УРСР № 929 «Про заходи по переселенню населення і перенесення на нові місця будівель і споруд у зв'язку з будівництвом Канівської гідроелектростанції» [8, с. 6].

Канівський гідровузол (1964-1976 рр.) став безпосередньою причиною затоплення десяти сіл на Переяславщині: Андруші, В'юнища, Городище, Зарубинці, Козинці, Комарівка, Монастирок, Підсінне, Трахтемирів і Циблі. Загальна чисельність їхніх мешканців на 1965 р. становила 7318 осіб [1, арк. 3-4].

Офіційно переселення відбувалося у 1966-1973 рр. Основна маса сільських жителів поселилася у межах Переяслав-Хмельницького району: у райцентрі (західної околиці – с. Нові Андруші, які в 1970 р. приєднали до міста) і довколишніх селах Нові Циблі, Дівички та Хоцьки.

Розділ фондової колекції «Рушники затоплених сіл Переяславщини» почав формуватися з 1960 року. Це був рушник (ПХІМ 3933) знайдений у с. Григоровка Переяслав-Хмельницького району Київської області. Згодом, починаючи з 1963 р. етнографічними експедиціями Заповідника проводилося обстеження територій, які потрапляли у зону затоплення Канівського водосховища. Перед науковими співробітниками, котрі працювали в експедиціях, ставилося завдання: визначення ареал побутування тканих і вишитих рушників та їх збір. У процесі комплектування зібрання «Рушники затоплених сіл Переяславщини» можна виділити кілька етапів: перший 1960-і рр.; другий 1970-і рр., і третій 80–90-і рр. ХХ ст. (поодиночні надходження).

Перший етап датується часовими рамками з 1960 по 1969 рік.

- перше надходження до Заповідника датується 1960 р. Це рушник (ПХІМ 3933) із с. Григоровка Переяслав-Хмельницького району Київської області ХІХ ст. Домотканий, затканий рожевими нитками геометричний орнамент, розмір – 256×37 см;
- друге надходження – 1965 р. – шість рушників: Т-82, Т-83, Т-84 із села Підсінне; Т-114, Т-127 із с. Циблі; Т-131 із с. В'юнище;
- третє надходження – 1966 р. – два рушники: Т-191, Т-196 із с. В'юнище;
- четверте надходження – 1967 р. – чотири рушники: Т-424 із с. Андруші, Т-517 із с. Горищи; Т-518, Т-519 із с. Комарівка;
- п'яте надходження – 1968 р. – три рушники: Т-755 (фото 3) із с. В'юнище; Т-754, Т-756 із с. Андруші;
- шосте надходження – 1969 р. – десять рушників: Т-830 (фото 5) із с. Підсінне; Т-942, Т-943, Т-944 із с. В'юнище; Т-827 із с. Андруші; Т-860 (фото 4), Т-861, Т-1027 із с. Комарівка, Т-865, Т-874 із с. Козинці;
- сьоме надходження – 1970 р. – вісім рушників: Т-1272, Т-1273, Т-1274, Т-1365, Т-1366, Т-1368, Т-1369 із с. В'юнище; Т-3439 із с. Городище;
- восьме надходження – 1971 р. – двадцять рушників: Т-1937, Т-2017 із с. Циблі; Т-1848, Т-1849, Т-1852, Т-1854, Т-1855, Т-1856, Т-1866, Т-1867, Т-1878, Т-1879 (фото 1), Т-1883 (фото 6), Т-1897, Т-1898, Т-1899, Т-1900 із с. В'юнище; Т-1938, Т-1940, Т-1941 із с. Козинці;
- дев'яте надходження – 1972 р. – це сім рушників із с. В'юнище Т-2110, Т-2111, Т-2112, Т-2113, Т-2114, Т-2150, Т-2151;

- десяте надходження – 1973 р. – дев'ять рушників: Т-2181 із с. Підсінне; Т-2152, Т-2192 із с. Циблі; Т-2175, Т-2176, Т-2236, Т-2237, Т-2358, Т-2359 із с. В'юнище;
- одинадцяте надходження – 1976 р. – п'ять рушників: Т-3402, Т-3447, Т-3447, Т-3455 із с. Андруші та Т-3457 із с. Городище; Т-3480 із с. Циблі;
- дванадцяте надходження – 1977 р. – два рушники: із с. Підсінне Т-4004 та з с. Козинці Т-3995;
- тринадцяте надходження – 1978 р. – два рушники: із с. Григоровка Т-4216 та з с. Зарубинці Т-4667 [8].

Продовження збору експонатів припадає на 1980-1990 рр. у місцях переселення населення з водоймища Канівської ГЕС. Це поодинокі надходження з мікрорайону Андруші міста Переяслав-Хмельницький і с. Нові Циблі.

- 1980 р., 1989 р., 1991 р. – три рушники з с. Нові Циблі інв. №№ Т-4771, Т-9115, Т-9116;
- 1989 р. три рушники – мікрорайон Андруші, інв. №№ Т-8437, Т-8438, Т-8439 (фото 2) [6].

Із вищенаведеного можна зробити висновок, що найбільше надходження припадає на 1969–1973 рр.

Проаналізувавши збірку рушників затоплених сіл Переяславщини з колекції НІЕЗ «Переяслав», авторка статті виокремлює два типи рушників – це домоткані та вишиті. Всього, як було зазначено вище, у колекції – 89 предметів: із них домотканих – 77 предметів, вишитих – 12. Вони походять із сіл: В'юнище – 42 тканих, 3 вишитих; Андруші – 9 тканих і 2 вишитих; Циблі – 8 тканих і 2 вишитих; Комарівка – 4 тканих, один вишитий; Городище – 3 тканих, Підсінне – 4 тканих та 2 вишитих, Козинці – 5 тканих і один вишитий, Григоровка – один тканий і один вишитий, Зарубенці – 1 тканий.

У тематичному зібранні «Рушники затоплених сіл Переяславщини» переважають ткані рушники. Серед затоплених сіл виділяються ті, що були осередками ткацтва – це В'юнище, Андруші, Циблі, Комарівка. В історико-етнографічному нарисі Д. Косарика «Українське село Андруші» у розділі «Домашні промисли», дослідник пише: «Окремо треба відзначити, як етнографічну особливість Андрушів, що всі тутешні ткалі майстерно і високохудожньо, з великим терпінням і довготривалою професійною витримкою уміють ткати мережені кольорові рушники і скатерть. У кожній хаті стіни прикрашені: поряд із вишитими та купованими кралевецькими – самоткані кольорові рушники з рослинними квітковими і квітчастим орнаментом» [8, с. 115-116].

Колірне вирішення рушників традиційне. Узори на полотні заткані, в основному, червоними нитками. Однobarвність орнаменту оживляє вкраплення голубого кольору в рушниках більш давніх (XIX ст.). Це рушники з с. В'юнище інв. №№ Т-131, Т-944, Т-1365.

Для домотканих рушників Переяславщини XIX – початку XX ст. характерним є геометричні та геометризовані мотиви. Це прямі лінії, кривульки, кривульки з «домочок», ступеневі ромби, трикутники, «пилочки», «пів вітрячки», «хрестики», «вербички», «сосонки», «млинки», «реп'яшки». Треба відмітити, що чільне місце в створенні орнаментальних композицій займають чотири та восьми пелюсткові «квіти-розети», з назвами «рожа», «вітрячок», «морока». Наприклад, у селі Циблі такі рушники називали «рожі»; у с. В'юнище їх називали: «морока» (інв. №№ Т-192, Т-943, Т-1369), «вітрячки» (інв. №№ Т-1272, Т-2114), «дубчани»; у с. Комарівці – вивід «вітрячків» (інв. №№ Т-519); у с. Підсінне – «морока» (інв. №№ Т-830); у с. Козинці – «млинки». Це означає, що одні й ті ж орнаментальні мотиви мали різні назви [6].

За технікою ткання домоткані рушники діляться на дві групи: двосторонні («дволичко») та односторонні («одноличко»). Часткове опрацювання колекції показує, що у збірці «Рушники з затоплених сіл Переяславщини» з двостороннім тканим орнаментом («дволично») числяться музейні предмети з інвентарними № № Т-192, Т-500, Т-518, Т-860, Т-943, Т-944, Т-1027, Т-1272, Т-1273, Т-1274, Т-1365, Т-1369, Т-1848, Т-1856, Т-1867, Т-1937, Т-1940, Т-2017, Т-2114, Т-2176, Т-2192, Т-2359, Т-3455, Т-3457, Т-3480, Т-2236; з одностороннім («одноличко») – №№ Т-191, Т-830, Т-1366, Т-1368, Т-1852, Т-1854, Т-1855, Т-1878, Т-1879, Т-1898, Т-1899, Т-1900, Т-1938, Т-2110, Т-2111, Т-2112, Т-2113, Т-2175, Т-2358, Т-3447, Т-2237, Т-5029, ПХІМ 5029 [6].

Відповідно побудови орнаментальних композицій рушники можна поділити на два типи: рапортні та з суцільною композицією орнаментального поля [4, с. 125-127]. У збірці особливий інтерес викликають домоткані рушники з суцільною композицією орнаментального поля – «дерево життя».

Наприклад, домотканий рушник із села В'юнище початку XX ст., інв. №№ Т-1897 (КВ3287), має узор «дерева життя» («вивід рож вгору») який у просторовій композиції подібний до композиції «дерева життя» у вишитих рушниках. У групі рушників із орнаментальним мотивом «дерево життя» традиція заповнення вільного поля стала перегукватися з традицією заповнення поля вишитих рушників рушниковими швами XVIII – початку XIX ст. «Біля основного візерунка розміщені різні гілочки, квіточки, комахки, пташки – все те живе, що оточує нас» [2, с. 170]. У музейній збірці такий тип представляє виріб ПІХМ-5089. Вишитий на домотканому полотні, «дволично», рушниковими швами з орнаментом «дерево життя» з трьома пташками на верхніх квітах. Виготовлений у першій половині XIX ст. у с. В'юнищах бабою мешканки села Васи́лини Оврашко (1912 р. н.) [6].

На досліджуваних рушниках є кілька варіантів композиційного розміщення орнаменту «дерева життя», які мають місцеві назви: «дубки», «рожі», «вивід рож», «дубчаки» (с. В'юнище); «рожі» (с. Андруші); «дубок» (с. Комарівка) [6]. Цікаве вирішення стовбура на рушнику з с. В'юнище (інв. №№ Т-2236) з двома окремими виводами вгору «рож». Він зображений за допомогою поєднання коротеньких відрізків двосторонньої і односторонньої «пилочки», що завершуються «рожею». Загальне враження від цієї композиції, що ніби вона складається з окремих гілочок «деревця» з «рожею» [6].

Надзвичайно багато варіантів вирішення орнаментальних композицій рушників, в яких усю площину краю заповнюють ромби, квадрати, багатокутники, в середині розміщені один чи два орнаментальні мотиви «рожі», «вітрячки», «ромби», «млинки». Такий принцип вкладання один в одного зменшених зображень геометричних знаків – характерна особливість вишивки Середньої Наддніпряни [3, с. 53]. Використовується він і для домотканих рушників Переяславщини. Один із таких виробів у нашій збірці – це домотканий рушник Інв. № Т-860 із села Комарівка. Узор «вивід з вітряків». Скісні лінії (утворені «дамочками») утворюють ромби, на стику яких розташовані «рожі».

Отже, рушник – самобутнє явище у середовищі культурних цінностей, предмет високого рівня сакральності, характерний для багатьох народів, в українців дістав найбільшого поширення і розвитку. У ньому закарбовані особливості світоглядного уявлення українського етносу та національного мислення – образного, абстрактного, формотворчого.

У статті висвітлено частину фондової колекції музейних предметів за темою «Рушники затоплених сіл Переяславщини». Розглянуті домоткані рушники мали свої особливості в композиційній та орнаментальній побудові. В основному місцевими майстринями ткания використовувалися геометричні мотиви з двохколірним заповненням.

Із метою вивчення розвитку декоративно-ужиткового мистецтва Переяславщини, в подальшому є потреба продовження дослідження цієї тематики, зокрема вишитих рушників.

ДЖЕРЕЛА ТА ЛІТЕРАТУРА

1. Архівний відділ Переяслав-Хмельницької районної державної адміністрації. Ф. 2. Оп. 1. Спр. 103. Арк. 3, 4.2
2. Годліна Л. Письмена на полотні // Українська народна естетика. Київ, 1996. С. 168–179.
3. Китова С. Полотняний літопис України: семантика орнаменту українського рушника. Черкаси, 2003. 224 с.
4. Козій Г. Домоткані рушники Переяславщини другої половини XIX – початок XX ст. // Тези Всеукраїнської наукової конференції «Переяславська земля та її місце в розвитку української нації, державності й культури». Переяслав-Хмельницький, 21–23 вересня 1992. 1992. С. 125–127.
5. Козій Г. Особливості тканих рушників Переяславщини з суцільною побудовою орнаментальної композиції (кін. XIX – поч. XX ст.) // PEREYAVICA: Наукові записки Національного історико-етнографічного заповідника «Переяслав» / Збірник наукових статей. 2009. Вип. 3 (5). С. 151–152.
6. Матеріали фондових книг інвентарної групи «Тканини» (№ 1–18).
7. Селівачов М. Лексикон української орнаментики (іконографія, номінація, стилістика, типологія). Київ; Ніжин, 2005. 400 с., іл.
8. Село Андруші. Історико-етнографічний нарис / [за заг. ред. Г. Скрипник]; НАН України, ІМФЕ ім. М. Т. Рильського. Київ, 2016. 256 с.

REFERECES

1. *Arkhivnyi viddil Pereiaslav-Khmelnytskoi raionnoi derzhavnoi administratsii* [Archival Department of Pereiaslav-Khmelnytskiy District State Administration]. F. 2. Op. 1. Sp. 103. Arch. 3, 4.2. [in Ukrainian].
2. Hodlina L. (1996). *Pysmena na polotni* [Scripts on canvas] *Ukrainska narodna estetyka* [Ukrainian national aesthetics]. Kiev, 168-179. [in Ukrainian].
3. Kytova S. (2003). *Polotniani litopys Ukrainy: semantyka ornamentu ukrainskoho rushnyka* [Cloth-type chronicle of Ukraine: semantics of ornament of a Ukrainian towel]. Cherkasy. [in Ukrainian].
4. Kozii H. (1992). *Domotkani rushnyky Pereiaslavshchyny druhoi polovyny XIX – pochatok XX st.* [Homemade towels of Pereiaslav oblast of the second half of the nineteenth and early twentieth centuries] *Tezy Vseukrainskoi naukovoï konferentsii «Pereiaslavska zemlia ta yii mistse v rozvytku ukrainskoi natsii, derzhavnosti y kultury»* [Abstracts of the All-Ukrainian scientific conference «Pereiaslav» land and its place in the development of the Ukrainian nation, statehood and culture]. Pereiaslav-Khmelnytsky, September 21-23 1992, 125-127. [in Ukrainian].
5. Kozii H. (2009). *Osoblyvosti tkanykh rushnykiv Pereiaslavshchyny z sutsilnoi pobudovoiu ornamentalnoi kompozytsii (kin. XIX – poch. XX st.)* [Features of Woven Towels of Pereiaslav Region with Continuous Construction of the Ornamental Composition (end of the XIX – early XX centuries)] *PEREYAVICA: Naukovi zapysky Natsionalnoho istoryko-etnografichnoho zapovidnyka «Pereiaslav» / Zbirnyk naukovykh statei* [PEREYAVICA: Scientific Notes of the National Historical and Ethnographic Reserve «Pereiaslav» / Collection of scientific articles]. (Vols. 3(5)), 151-152 [in Ukrainian].
6. *Materialy fondovykh knyh inventarnoi hrupy «Tkanyny» (№ 1–18)*. [Materials of the stock books of the inventory group «Fabrics» (No. 1-18)] [in Ukrainian].
7. Selivachov M. (2005). *Leksikon ukrainskoi ornamenti (ikonohrafiia, nominatsiia, stylistyka, typolohiia)* [Lexicon of Ukrainian ornamentation (iconography, nomination, stylistics, typology)]. Kiev; Nizhyn [in Ukrainian].
8. (2016). *Selo Andrushy. Istoryko-etnografichniy narys / [za zah. red. H. Skrypnyk]; NAN Ukrainy, IMFE im. M. T. Rylskoho* [Andrushy village. Historical and ethnographic essay / [for comrades. edit G. Skrypnyk]; NAS of Ukraine, IASFE of. M. T. Rylsky]. Kiev [in Ukrainian].

Одержано 25.03.2019.